

HT ÉRTÉ362 – SHAKESPEARE ÉS A RENESZÁNSZ DRÁMA (SHAKESPEARE AND THE PLAYS OF THE RENAISSANCE)

Tantárgy felelőse: Bársony Márton	Féléves óraszám:	Órarendi beosztás:	Előtanulmányi kötelezettségek:	
Tantárgy előadója: Bársony Márton				
Előadók fogadóórái:	kredit	Meghirdetés féléve: tavaszi	Ajánlott félév:	Értékelés módja:
Oktatás nyelve: magyar	Típusa:			Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A kurzus Shakespeare drámai művészetével foglalkozik egy olyan korban, amelyben vallás, ritualitás és (a színházi) művészet még szorosan kapcsolódik egymáshoz.

Az bevezető, az alapokat bemutató, tapogatózó elméleti stúdiumok után valódi reneszánsz műalkotásokra is alkalmazzuk a karnevál-kutatás rituális irodalomelméleti és „kvázi-esztétikai” sablonját. A kurzus elméleti és drámaelméleti alapokon segíti egy protestáns világ (az Erzsébet- és Jakab-korabeli Anglia) színházának, illetve az irodalomtudomány legnagyobb hatású (protestáns) művészenek megértését. Célunk egy félig vallás-fenomenológiai, félig esztétikai „interpretációs sablon” segítségével új megvilágításba helyezni vallás és művészet egymáshoz való viszonyát a 16. és 17. századi színházi hagyományban.

A tantárgy programja:

1. óra. Óramegbeszélés, bevezető

A karneválról, mint történelmi, irodalomelméleti, esztétikai fogalomról. A ritualitás jelentősége az esztétika-előtti színházi művészetben.

2. óra. A karneváli világ

Az idő és a tér a középkorban (Mircea Eliade, Aron Gurevics). Liminalitás, transzgresszió, átmeneti rítusok (Victor Turner), homo sacer (Ernst Kantorowicz, Giorgio Agamben). A korai újkor karnevál (Mihail Bahtyin), Francois Rabelais, népi apofatikus kultúra.

3. óra. A *par excellence* bohóc I.

A bohóc, mint a karnevál médiuma. A bohóc-jelenség antropológiai és fenomenológiai megközelítései.

Victor Turner: *A rituális folyamat. Struktúra és antistruktúra/A Rochesteri Egyetemen (Rochester, New York) 1966-ban tartott Lewis Henry Morgan-előadások.* (fordította Orosz István) Budapest: Osiris, 2002. 107-144. o. („Liminalitás és communitas” című fejezet)

[Mihail Bahtyin: *Francois Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája.* (fordította: Könczöl Csaba) Budapest: Európa, 1982. 5-26. o. (Bevezetés részlete)]

4. óra. A *par excellence* bohóc II.

A bohóc, mint a karnevál médiuma. A világ mint bohócjáték. A bohóc a művészetekben.

Natalie Zemon Davies: *The Reasons of Misrule: Youth Groups and Charivaris in Sixteenth-Century France.* In: Past & Present. 50. (1971. február) 41-75. o.*

Joachim Ritter: *A nevetésről.* (fordította: Papp Zoltán) In: Szubjektivitás, Atlantisz, 2007. 29-55. o.

5. A „populáris kultúra” a korai újkorban

A reneszánsz karneváli világa, valamint a karnevál ünnepi formái Shakespeare korának Angliájában.

Mihail Bahtyin: *Francois Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája*. (fordította: Könczöl Csaba) Budapest: Európa, 1982. 5-26. o. (Bevezetés részlete)

[Michael D. Bristol: *Carnival and Theater. Plebeian Culture and the Structure of Authority in Renaissance England*. London – New York: Routledge, 1989. 8-58. o.]*

6. óra. Bohócok és bolondok a koraujkorban

Reneszánsz bohócok és bohóc-játék típusok a kor színházában.

Enid Welsford: *The Fool: His Social and Literary History*. Gloucester: Peter Smith, 1966. 55-75. o.*

David Wiles: *Shakespeare's clown. Actor and text in the Elizabethan playhouse*. Cambridge University Press, 2005. 1-23. o.*

[Maurice Lever: *Korona és csörgősipka. Az udvari bolondok története*. (fordította: Kamocsay Ildikó) Budapest: Európa, 1989.]

[Enid Welsford itt említett egész könyve]*

7. óra. Lear király, avagy a bolondság dekonstrukciója I.

Miként vizsgálták a *Lear* karneváliságát eddig. Milyen bolond és bohóc-típusok jelennek meg a drámában. Mit mondanak arról, ahogy a bolondságot ma definiáljuk.

William Shakespeare: *Lear király*. (fordította: Nádasdy Ádám) In: Színház: A Magyar Színházi Társaság Folyóirata. Drámamelléklet. 2010. július – online

Jan Kott: *A „Lear király” vagy „A játszma vége”*. (fordította: Kerényi Grácia) In: Kortársunk Shakespeare. Budapest: Gondolat, 147-197. o.

[William Empson: *The Structure of Complex Words*. Totowa: Rowman and Littlefield, third edition, 1977. 105-157. o. a „The Praise of Folly” és a „Fool in Lear” fejezetek]*

8. óra. Lear király, avagy a bolondság dekonstrukciója II.

A karnevál problematizálása a drámában. A hoax-szerű párhuzamos cselekmény-szerkezet. A világ karneváliságának hiánya.

Enid Welsford: *The Fool: His Social and Literary History*. Gloucester: Peter Smith, 1966. 255-271. o.*

Giorgio Agamben: *Az uralkodó teste*. (fordította: Neumann Anna) In: 2000, (2005. május) – online

[Susan Snyder, *The Comic Matrix of Shakespeare's Tragedies: Romeo and Juliet, Hamlet, Othello, and King Lear*. Princeton: Princeton University Press, 1979. pp. 137-179]*

9. óra. Vízkereszt: „Vigyék innen a bolondot” I.

A *Vízkereszt*, mint tipikus karneváli bohóc-komédia. A dráma, mint bohóc-játékok sorozata.

Michael D. Bristol: *Carnival and Theater. Plebeian Culture and the Structure of Authority in Renaissance England*. London – New York: Routledge, 1989. 72-74. o.*

Wolfgang M. Zucker: *The Image of the Clown*. In: *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*. 12/3. (1954. március), 310-317. o.*

Paul Bouissac: *Semiotics at the Circus*. De Gruyter Mouton, 2010. 104-106. o.*

10. óra. Vízkereszt: „Vigyék innen a bolondot” II.

A komédia, amely tragédiába fordul: Malvolio és a világ karneváliságának megtagadása.

William Shakespeare: *Vízkereszt, vagy bánom is én*. (fordította: Nádasdy Ádám) In:

Színház: A Magyar Színházi Társaság Folyóirata. Drámamelléklet. 2006. február – online

[C. L. Barber: *Shakespeare's Festive Comedy. A Study of Dramatic Form and its Relation to Social Custom*. Princeton University Press, 2012. 272-296. o.]*

11. óra. Hamlet, „aztán a csend” I.

A „nagytragédia” problematikussága karneváli szempontból. Hol a bohóc a *Hamlet*ben?

William Shakespeare: *Hamlet*. (fordította: Nádasdy Ádám) In: Színház: A Magyar Színházi Társaság Folyóirata. Drámamelléklet. 1999. október – online

Maynard Mack: *The World of Hamlet*. In: *Shakespeare, The Tragedies: A Collection of Critical Essays*. (szerkesztette: Alfred Harbage) Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1964. 44-60. o.*

C. S. Lewis: Death in Hamlet. In: Shakespeare, The Tragedies: A Collection of Critical Essays. (szerkesztette: Alfred Harbage) Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1964. 71-74. o.*

12.óra. Hamlet, „asztán a csend” II.

A „nagytragédia”: szerkezeti hiba vagy szerkezeti bravúr? Hamlet, és a karneváli világ vége. Dekarnevalizáció.

Mihail Bahtyin, *Bakhtin on Shakespeare. (Excerpt from “Additions and Changes to Rabelais”)* In: PMLA. 129/3., (2014) 522-537. o.

[James L. Calderwood: *To Be and Not to Be: Negation and Metadrama in Hamlet*. New York: Columbia University Press, 1983] – Akadémiai Könyvtár

[Roland Mushat Frye: *The Renaissance Hamlet: Issues and Responses in 1600*. Princeton University Press, 1984] – Akadémiai Könyvtár

Megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Az emberiség legnagyobb hatású művésze, William Shakespeare protestáns művész volt, ráadásul arra a korra volt közvetlen hatása, amelyben a még félig pogány ritualitást őrző katolicizmus, a rideg angol puritanizmus és a „modern esztétika” első ébredező képviselői élet-halál harcot vívtak a színházi művészet meghatározásáért. Shakespeare drámái nem csak ennek a korszaknak múzeumi tárgyai, hanem kritikus tanúságtételei is, ábrázolói mindannak, ami a harcban elveszett. Ebben a világban segít eligazodni az elméleti és dráma-elemző kurzus, amely így segít kialakítani egy olyan művészet-értelmező pozíciót, amelyből történeti tanulságok levonása válik lehetővé.

Évközi tanulmányi követelmények:

Évközben óráról órára egyeztetjük, hogy mely szövegeket kell elolvasni a kurzus haladásának megértéséhez. Ezek jellemzően az óra-leírásokban kapcsos zárójel nélkül szereplő szövegek lesznek.

A kurzuson a jegyszerzés feltétele szemináriumi jelenléten felül az, hogy év végéig le kell adni egy 7-8 oldalas szemináriumi dolgozatot (sorkizárt, másfeles sortáv, 12-es betűméret)

Rendelkezésre álló tanulmányi segédanyagok:

Nádasdy Ádám fordításai: *Lear király* (2010), *Vízkereszt, vagy bánom is én* (2006), *Hamlet* (1999)

Ajánlott irodalom:

Az egyes óráknál külön-külön szerepel a kötelező és az ajánlott irodalom.